

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸԱԲԱԹ 20 ՄԱՅԻՍԻ 1861

ԹԻԻ 649

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ 20 ՄԱՅԻՍԻ

Եւրոպայի լրագրութիւնները մեծապէս ծանօտացնեն Վաղրիոյ և Լեզգիոյ կառավարութեան մէջ պատահած տարաձայնութիւնը Եւրոպայի խնդրոյն վրայօր : Իսկ թէ Լեզգիան կերպապէս ծանուցեր է Վաղրիոյ կառավարութեանը որ և թէ Փարիզի պայմանագրութեան համաձայն գաղղիացի զօրք յունիսի 5ին ըստ նոր տուժարի Եւրոպէն մեկնելու չըլլան, Սալթա կղզին 7000 անգղիացի զօրք և 6 եռայարկ մեծ նաւեր պատրաստ են Լեզգա երթալու և զնուորական կերպիւ գրաւելու զայն : Բայց այս աստիճան չենք անհիմն են և այսօրուան օրս յիշեալ մեծ տէրութիւնները համաձայն կերպին ի մասին ապահովութեանը որ պէտք է տրուի Լեւորեայ մէջ գտնուող քրիստոնէից և այս բանին վրայօր խորհուրդ կըլլայ այժմ ի Կոստանդնուպոլս ի մէջ Իւրաքիայի Վրան և մեծ տէրութեանց գեղականացը, որոց խորհրդակից են նաև եւրոպական յանձնաժողովոյն անդամները, որ անցեալ շաբթու Կէրուսէն հասան ի յիշեալ մայրաքաղաքը : Յայտնի է որ գաղղիացի զօրքը՝ իրենց պայմանագրով լրջնալուս պէս պիտի մեկնին Կէրուսէն Վաղրիոյ գաւառալու :

Լեւորեայ տէրութիւնը մեծապէս զբաղեցալ է իւր սահմանադրական նոր հաստատութիւնները կարգի դնելու, որ գիւրիւն բան է : Սահմանադրութեան իւր հայրենասիրական պահանջ մուծելով, ծանր դժուարութիւններ կը յարուցանէ ընդդէմ միւլութեան և անբաժանելիութեան Լեւորեայ կայսերութեան, զոր Դրանիս կոս Յովսէփ որոշած է հաստատուն և անմիասն պահել : և այս բանին համար իւր ամեն զօրութիւնը ի գործ պիտի դնէ, որպէսզի միւս մը չտրուի կայսերութեան միութեանը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՐԱՆՆԵՐ

ՎԱՍՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՐԱՆՆԵՐ ԲՆԻՃԱՆՈՒՄ ԵՒ ԴԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԱՆՆԵՐ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

(Զարուստիւթիւն և վերջնի)

28. Բուհտուլիին քով կեցող երկու անձինքը պիտի նային որ խորագրութիւն մը չըլլայ քուէարկութեան մէջ և մէկ մարդ մը մէկէն աւելի քուէթուղթ չձգէ քուէտուլիին մէջ :

29. Ինձնական տկարութեան պատճառաւ քուէարկութեան երթալու կարողութիւն չունենցողը կրնայ իր քուէն տուել պատրաստել և քուէթուղթը նամակի մը մէջ դնել նախագահին կամ ատենապետին ուղղեալ, նամակը ստորագրել ու ընտրողական ժողովին ղրկել : Բայց այս պարագայիս մէջ քուէթուղթը կրնալ պէտք է ըլլայ, որպէսզի մէջը գրված անունները ծածուկ մնան մինչև որ քուէտուլիին մէջ մտնեն :

30. Բուհտուլիութեան օրը որ և է պատճառաւ քուէ չտուողը իրաւունք չունի ետքը քուէրելու իր քուէ չի տալուն համար :

31. Սխալեալ թաղերն ու թեմերը թէ որ իրարու մօտ ըլլան մէկտեղ դարձնելու կրնան քուէարկութիւնը, իսկ թէ որ իրարմէ հեռու ըլլան,

ՓՏԵԱ լրագրոյ նախընթաց թիւը :

Եւրոպայի և Լեզգիոյ թագաւորութեան մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները երթալով ևս առաւել կը հաստատունան և նոր մտերմութիւն մը կը ստանան : Կըզուցուի նաև թէ այս երկու կառավարութեանց մէջ յարձակողական և պաշտպանողական դաշնակցութիւն ընելու առաջարկութիւն մը կայ : Թեպէտև տակաւին այս կարեւոր դաշնակցութիւնը կերպապէս չէ հաստատուած, բայց կը տեսնենք թէ իրօք եղածի պէս է : Բանդի Վաղրիոյ մօտեւ 120 հազար հրացան և 20 դժուոր (rayé) թնդալ նոթ յուղարկեց ի Իլիմնութէ : Եւ յայտնի յառաջ գարծեալ 75 հազար հրացան յուղարկած էր :

Լեւորեայ տէրութեան գործքերը հետզհետէ կարգադրուելու վրայ են : Բայց Լաբուրի նահանգին մէջ մասնական խռովութիւններ և անկարգութիւններ պակաս չեն : զորս Պուրպոնեան կուսակցութիւնը, այսինքն Լաբուրիի նախորդ թագաւորին գաղտնի գործակալները միշտ գրգռելու վրայ են : Եւսու ամենայնիւ Լաբուրի կառավարութիւնը, բաղձալիւ զօրք յուղարկեց յիշեալ երկիրը և ամեն հարկաւոր միջոցները ի գործ դրաւ խռովարարները կատարելապէս զսպելու համար :

Կը հաստատեն թէ Լաբուրիին կայսրը մօտեւս պաշտոնական կերպիւ պիտի ծանաչէ և պիտի ընդունի Լաբուրիոյ նորահաստատ թագաւորութիւնը : Փարիզի Սարտենիոյ գեղականատունը արդէն Լաբուրիոյ գեղականատուն տնտեսը ընկալաւ : Թէպէտև այս անուանակոչութեան դէմ սաստիկ կերպիւ բողոքեց Բանիֆարի կոմսը, որ Լաբուրիի նախորդ թագաւոր Դերմիանտոս Լեզգիոյ գին գեղական է ի Փարիզ :

զատ զատ իրենց քուէարկութիւնը կրնան ու ետքը քուէարկութեանց արդիւնքը կը միացնեն : այսինքն երկու թաղին կամ թեմին մէջ քուէարկութիւնն ու քուէ համարը զատ զատ կատարելով, առաւելագոյն քուէ ստացող անձանց անունները մէկտեղ կը բերեն, ու երկու թաղին կամ թեմին մէջ միւսին անձանց վրայ տրված քուէներուն թիւը կը միացնեն : Եւսինքն աւելի Բուհտուլի ստացողը նոյն միացեալ թաղին կամ թեմին երեսփոխանը կըլլայ : Եւսոր համար պէտք է որ միացեալ թաղերն ու թեմերը մի և նոյն ընտրելեաց ցանկ մը ունենան :

32. Բուհտուլիութիւնն սկսած օրը կատարվելէ ետև, իրիկունը քուէտուլիը առանց բացվելու ապահով տեղ մը պիտի պահվի զգուշութեամբ :

33. Բուհտուլիութեան հետեւեալ օրը՝ քուէ համարը պիտի սկսի առաւօտեան ժամերգութեալարտելէ ետև, և նոյն օրը պիտի լրջնայ :

34. Ինտրողական ժողովին անդամներուն մեծագոյն մասին ներկայութեամբ քուէտուլիը կը բացվի : քննիչները կը համարեն քուէթուղթերը և ընտրողաց ցանկին վրայ գրված ստորագրութեանց թուոյն հետ կը աղագրատեն, թէ որ մէկ կամ երկու թիւի տարբերութիւն ըլլայ, (վստիկ կրնայ պատահիլ որ քուէարկութեան մէկ կամ երկուքը մոռցած ըլլայ ընտրողաց ցանկին մէջ ստորագրութիւն դնելու,) քուէարկութիւնը վաւերական կը համարվի, իսկ թէ որ երկուքն աւելի ըլլայ տարբերութիւնը, և ընտրողական

Լեւորեայ տէրութեան մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները երթալով ևս առաւել կը հաստատունան և նոր մտերմութիւն մը կը ստանան : Կըզուցուի նաև թէ այս երկու կառավարութեանց մէջ յարձակողական և պաշտպանողական դաշնակցութիւն ընելու առաջարկութիւն մը կայ : Թեպէտև տակաւին այս կարեւոր դաշնակցութիւնը կերպապէս չէ հաստատուած, բայց կը տեսնենք թէ իրօք եղածի պէս է : Բանդի Վաղրիոյ մօտեւ 120 հազար հրացան և 20 դժուոր (rayé) թնդալ նոթ յուղարկեց ի Իլիմնութէ : Եւ յայտնի յառաջ գարծեալ 75 հազար հրացան յուղարկած էր :

Լեւորեայ տէրութեան գործքերը հետզհետէ կարգադրուելու վրայ են : Բայց Լաբուրի նահանգին մէջ մասնական խռովութիւններ և անկարգութիւններ պակաս չեն : զորս Պուրպոնեան կուսակցութիւնը, այսինքն Լաբուրիի նախորդ թագաւորին գաղտնի գործակալները միշտ գրգռելու վրայ են : Եւսու ամենայնիւ Լաբուրի կառավարութիւնը, բաղձալիւ զօրք յուղարկեց յիշեալ երկիրը և ամեն հարկաւոր միջոցները ի գործ դրաւ խռովարարները կատարելապէս զսպելու համար : Կը հաստատեն թէ Լաբուրիին կայսրը մօտեւս պաշտոնական կերպիւ պիտի ծանաչէ և պիտի ընդունի Լաբուրիոյ նորահաստատ թագաւորութիւնը : Փարիզի Սարտենիոյ գեղականատունը արդէն Լաբուրիոյ գեղականատուն տնտեսը ընկալաւ : Թէպէտև այս անուանակոչութեան դէմ սաստիկ կերպիւ բողոքեց Բանիֆարի կոմսը, որ Լաբուրիի նախորդ թագաւոր Դերմիանտոս Լեզգիոյ գին գեղական է ի Փարիզ :

Լեւորեայ տէրութեան մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները երթալով ևս առաւել կը հաստատունան և նոր մտերմութիւն մը կը ստանան : Կըզուցուի նաև թէ այս երկու կառավարութեանց մէջ յարձակողական և պաշտպանողական դաշնակցութիւն ընելու առաջարկութիւն մը կայ : Թեպէտև տակաւին այս կարեւոր դաշնակցութիւնը կերպապէս չէ հաստատուած, բայց կը տեսնենք թէ իրօք եղածի պէս է : Բանդի Վաղրիոյ մօտեւ 120 հազար հրացան և 20 դժուոր (rayé) թնդալ նոթ յուղարկեց ի Իլիմնութէ : Եւ յայտնի յառաջ գարծեալ 75 հազար հրացան յուղարկած էր :

Լեւորեայ տէրութեան մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները երթալով ևս առաւել կը հաստատունան և նոր մտերմութիւն մը կը ստանան : Կըզուցուի նաև թէ այս երկու կառավարութեանց մէջ յարձակողական և պաշտպանողական դաշնակցութիւն ընելու առաջարկութիւն մը կայ : Թեպէտև տակաւին այս կարեւոր դաշնակցութիւնը կերպապէս չէ հաստատուած, բայց կը տեսնենք թէ իրօք եղածի պէս է : Բանդի Վաղրիոյ մօտեւ 120 հազար հրացան և 20 դժուոր (rayé) թնդալ նոթ յուղարկեց ի Իլիմնութէ : Եւ յայտնի յառաջ գարծեալ 75 հազար հրացան յուղարկած էր :

35. Բուհտուլիին քով կեցող երկու անձինքը պիտի նային որ խորագրութիւն մը չըլլայ քուէարկութեան մէջ և մէկ մարդ մը մէկէն աւելի քուէթուղթ չձգէ քուէտուլիին մէջ :

36. Ինձնական տկարութեան պատճառաւ քուէարկութեան երթալու կարողութիւն չունենցողը կրնայ իր քուէն տուել պատրաստել և քուէթուղթը նամակի մը մէջ դնել նախագահին կամ ատենապետին ուղղեալ, նամակը ստորագրել ու ընտրողական ժողովին ղրկել : Բայց այս պարագայիս մէջ քուէթուղթը կրնալ պէտք է ըլլայ, որպէսզի մէջը գրված անունները ծածուկ մնան մինչև որ քուէտուլիին մէջ մտնեն :

37. Բուհտուլիութեան օրը որ և է պատճառաւ քուէ չտուողը իրաւունք չունի ետքը քուէրելու իր քուէ չի տալուն համար :

38. Սխալեալ թաղերն ու թեմերը թէ որ իրարու մօտ ըլլան մէկտեղ դարձնելու կրնան քուէարկութիւնը, իսկ թէ որ իրարմէ հեռու ըլլան,

39. Բուհտուլիութիւնն սկսած օրը կատարվելէ ետև, իրիկունը քուէտուլիը առանց բացվելու ապահով տեղ մը պիտի պահվի զգուշութեամբ :

40. Բուհտուլիութեան հետեւեալ օրը՝ քուէ համարը պիտի սկսի առաւօտեան ժամերգութեալարտելէ ետև, և նոյն օրը պիտի լրջնայ :

41. Ինտրողական ժողովին անդամներուն մեծագոյն մասին ներկայութեամբ քուէտուլիը կը բացվի : քննիչները կը համարեն քուէթուղթերը և ընտրողաց ցանկին վրայ գրված ստորագրութեանց թուոյն հետ կը աղագրատեն, թէ որ մէկ կամ երկու թիւի տարբերութիւն ըլլայ, (վստիկ կրնայ պատահիլ որ քուէարկութեան մէկ կամ երկուքը մոռցած ըլլայ ընտրողաց ցանկին մէջ ստորագրութիւն դնելու,) քուէարկութիւնը վաւերական կը համարվի, իսկ թէ որ երկուքն աւելի ըլլայ տարբերութիւնը, և ընտրողական

Հնդկաստան, Սուէզի ծանաղորդագրում : Այս աշխարհաշահ ձեռնարկութիւնը Սեպտեմբրի 1-ին թիւով ըստած ընկերութեանը յանձնեց . որուն ամեն տարի վեց միլիոն ֆրանք պիտի վճարուի Գաղղիոյ տէրութեանն ի նպաստ ծախուց յիշեալ ընկերութեան : Այս կարեւոր գործոյն պայմանագրութիւնը 24 ամաց համար եղած է . այսինքն Գաղղիոյ կառավարութիւնը կը խոստանայ տարեկան վեց միլիոն ֆրանք վճարելու . մինչև 24 տարի . բայց ի մասնաւոր ուրիշ նշանակեալներէն զոր պիտի ընէ Ա՛ւստրիա ի նկատման ընկերութեանը , որպէսզի կարող ըլլայ յաջողութեամբ յաւաք տանելու այս գործը :

Եւրոպէի կը համարուի ըսելու թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը այս գործոյն մէջ քաղաքական նպատակ մը ունի . և այս նպատակը ուրիշ բան չէ , բայց միայն չթողուլ որ անգղիական ազդեցութիւնը միայնակ և բոլորովին տիրէ Հնդկաստանի և Չինաստանի վերայ :

Եւրոպայի համառոտութիւնը դահախօսութեան զոր Աստուրիոյ Գրաւիտիոս Զովսեփ կարող ըրաւ մայիսի 1-ին ըստ նոր ամսարի , ազգային քարտէսներէն կամ կայսերութեան խորհրդարանին բացուելուն տուիւր :

Համոզեալ եմ նրա մտքի քեզ արտասիրական հաստատութիւնները եւ իրաւանց հաստատութիւնը ամեն ազգաց համար փրկահետ ազդեցութիւն մի պիտի ունենան բոլոր միապետութեան վերայ : Բաղադրական կարգադրութիւնը հաստատեալ է ի վերայ հիման անկախութեան ամեն երկիրներուն որ Աստուրիոյ քաղին կը վերաբերին . բայց այս անկախութիւնը պիտի ե որ համաձայն ըլլայ կայսերութեան միութեանը եւ ամեն կայսերութեան իբրեւ տէրութիւն :

Սահմանադրական փորձում կերպերուն գործադրութիւնը ընդունում եւ հաստատում է : Ազգային նահանգական ժողովները եղած լինեցած գործքեր են . որոնք ամեն տարի յառաջդիմական հաստատութիւն մի պիտի ընդունին օգնութեամբ կանոնադրութեան : Ազգային ժողովները օրէնքներ պիտի հիմնադրեն ժողովրդաց կարօտութիւնները եւ բաղադրէ ի գործ դնելու համար :

Ուր որ իւրաքանչիւր ազգայնութիւն կը պաշտպանուի , ամենքն ալ կրնան յառաջդիմել , եւ միաբանութեամբ ալ միմեկի օգնութիւն մը ցուցնել որ վստահութիւն պիտի տայ . ներքին ժողովրդաց , բնաւորում այս գործքիւնը ազատութեան վերայ հիմնեալ է . եւ պիտի փարատէ ամեն երկիրները որ տար ազգերը կրնան ունենայ մեր վրայ . վստահ այս գործքիւնը ամենեւին յարձակողական չէ :

Վստահ ըլլալով գործոյն արդարութեանը եւ ժո-

ղովրդաց խոհմտութեանը վերայ , կրնամք յուսալ քեզ ներգրաւիայի , Խառնարտանի , Սկիափոխիայի եւ Իրանի վանիայի երեսփոխանական խնդիրը գոնացողի վախճան մը պիտի ստանայ կայսերութեան խորհրդարանին մէջ , եւ այս կերպիւ միապետութեան երեսփոխանութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ :

Յայտնուի քեզ պիտի շարունակեմք վայելելու խաղաղութեան քարէքը , վստահի եւրոպական կրօնական քեզ խաղաղութեան կարօտութիւն ունի : Այս գաղաքումը տիեզերական ըլլալով , տէրութիւնները պարտք կը համարեն իրենց հետաքննել որեւիցէ վտանգ մը որ կրնայ ապաւնայ այսպիսի մեծագին քարէք : Աստուրիան իւր համերաշխութիւնը կը ճանաչէ այս պարտուց մը . եւ համոզեալ է քեզ միւս տէրութեանց զգուշանալ ալ այս օրինակէ . հետեւաբար աւելի գործունեալ եւ գորեղ պիտի ըլլան աշխատութիւնները որոց մէջ գարնունաւ է ընդհանուր բարօրութեան նոր բուսական մը հիմնադրելու համար :

Ձեզի պարտք եղած գործքերն են նախ հաւասարակշռութիւնը վերահաստատել ազգային ծախուց մէջ հոգ տանելով հիմնադրել այն ամեն կարգադրութիւնները որ կապահովեն Աստուրիոյ քաղին վերաբերեալ երկիրներուն եւ նահանգաց ինքնօրինութիւնը . երկրորդ նահանգները գործարանակին ծախուց գումարը , երրորդ տէրութեան եւ ազգային Իրանաւանդին մէջ եղած յարաբերութիւնները կարգադրել , չորրորդ հարկաւորութեանց կարգադրութեան մէջ փոփոխութիւններ ընել եւ ուրիշ օրինաց առաջարկութեանց վրայ օրէնքներ ընել եւ որոշում մը տալ :

Աւեր ջանքը պիտի ըլլայ օգնել Աստուրիոյ , որ դիւրաւ անցնէ ամենէն ծանր ճգնաժամը , որուն նմանը մինչեւ ցայսօր չէ տեսած . եւ մեր պարտքն է յաղթել այս ճգնաժամուն , քեզ հարկ ըլլայ մեծամեծ գոհել ընել : Կայսերութեան երեսփոխանները անշուշտ իրենց օգնութիւնը պիտի մատուցեն ինձ . օգնութիւն որ աւանդութիւն եղած է , եւ որ երբեք չպակսեցաւ ինձ ամենէն խիստ փորձութեանց մէջ ի կողմանէ զանազան ազգայնութեանց . որոնք միշտ նախանշաւորութիւն ցուցանել իրենց հաւատարմութեանը մէջ եւ ի մասին ամեն կերպ գոհելու , որոց յօժարամիտ յանձնառու եղան :

Նահանգական ժողովներէն գրում են որ ուղերձներով յայտնեցիք քեզ հարկ է հաստատուն պահել կայսերութեան ամեն երկիրներուն մէջ եղած միառնութեան պայմանները : Իմ վերապետական պարտքս կը հարկաւորէ զիս պաշտպանել ամեն գործքով ընդհանուր սահմանադրութիւնը , զոր շնորհիւ ներկայ տարւոյս փետրուարի 14-26-ին , նմանապէս պարտքս է պաշտպանել հիմնական օրէնքները , իբրեւ հիմն մեր կայսերութեան , որ մի եւ անբաժանելի է , եւ ազգու կերպիւ արգիլել որ ամենեւին վնաս մը չտրուի մեր կայսերութեան հիմանը :

40. Ինտրոդական ժողովը այս անկարգութիւններուն առաջին առնելու համար պէտք է քուէարկութիւնը ըլլալէն առաջ ընտրողներուն հասկըցնէ օրինաւոր կերպը :

41. Եթէ քուէթուղթերուն թիւը երեք չորս հարիւր և աւելի ըլլայ , ընտրողական ժողովը քուէհամարը նոյն օրը լինեցնելու համար գործը երկու սեղանի կը բաժնէ . և իր մէջէն չորս ուրիշ քննիչներ որոշելով քուէթուղթերուն մէկ մասը անոնց կը յանձնէ , որ 35-երորդ յօդուածին մէջ ցուցված կերպով քուէները կը տագրուութեամբ արձանագրեն :

42. Բուէթուղթը ընթերցումն ու կետադրութեամբ արձանագրութիւնը ընթերցելու ետեւ , երկու արձանագրութիւնները կը բաժնուին , և ճշգրտութիւնը հասկըցվելէն ետքը , զիւսանք քուէհամարը կընէ . այսինքն որոշ քանի քուէ կը ընէ նէ կը համարվի ու զատ թուղթի մը վրայ կը նշանակվի . յետոյ նախագահն այն թուղթը կ'առնէ ու իւրաքանչիւր ընտրելոյ օրքան քուէ տոտանար ծանուցանելով քուէառաւանակն ընդհանուր ժողովը երեսփոխան կը հրատարակէ նոյն թուղթն կամ թեմէն ուղղված այլ քան անձինք որոց անուններն ուրիշներէն աւելի քուէ տա :

Բուէթուղթի մեր ազգին մէջ նոր բան մը ըլլալով , Պոլսոյ մէջ պատահած դժուարութիւններէն աւելի մեծ դժուարութիւններն են գուցէ անկարգութեան ու շփոթութեան ալ առիթ ըլլալու համար գաւառացի մէջ , բուէթուղթի մեր արդիւնքը այս առաջին անգամ համեմատական առաւելութեամբ որոշել հարկ կը ըլլայ աւելի դիւրին ըլլալուն համար :

46. Ինտրոդական ժողովները այս գործողութիւնները կատարելէ ետեւ իրենց թաղին կամ թեմէն ընտրված երեսփոխաններուն անունները տեղեկագրով մը Առաջնորդին պիտի խօսեն : Այս տեղեկագիրն ստորագրեալ պիտի ըլլայ

ԱՅՊԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բաղադրական ժողովը , որուն անդամաց անունները մեր նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակուած են , փութացաւ Տեսուչ Խորհրդոյ տեղամեք , քուէարկութեանը քուէարկութեամբ : Այս Խորհուրդները չորս հատ են . այսինքն իշխման կան խորհուրդ , Տեսուչական Խորհուրդ , Կատարական Խորհուրդ և Ստանդարտ Խորհուրդ . որոնք հետեւեալ յարգոյ անձինքներէն բաղկացեալ են :

Անդամք Եւստակիան Խորհրդոյն :

Պարոնայք

Մարտիրոս Թագեան .

Խաչատուր Լիւղարեան .

Խաչատուր Լ. Շահումեան .

Գեորգ Վէմեան .

Ստեփան Մ. Ղազարտախոսեան .

Անդամք Տեսուչական Խորհրդոյն :

Պարոնայք

Մահմետ Խաչիս Գոնձաեան .

Մկրտիչ Գոնձաեան .

Ստեփան Պապոսեան .

Ստեփան Շահիբբեկեան .

Յարութիւն Սիւրպէրեան .

Անդամք Ստանդարտական ժողովոյն :

Պարոնայք

Մահմետ Զաւոր Լապեան .

Կարապետ Շահինեան .

Յօհաննէս Սիմոնեան .

Յարութիւն Խաչիկեան .

Յակոբ Լիւճաճեան .

Ղազարոս Յօհանեան .

Խաչիս Սաքիսեան .

Այս Խորհրդոյն կրօնական անդամները , որոնք կրօնական ժողովին ընտրուեցան՝ նետեալներն են :

Տէր Եփրեմ Բօհաննէս քահանայ Չիլիճեան .

Տէր Փիլիպպոս փոխտնօրէ Կաթողիկոս :

Անդամք Ստանդարտական Խորհրդոյն :

Պարոնայք

Գրիգոր Կոստանդեան .

Մարտիրոս Լիւփիսեան .

Լեւոն Կարապետեան .

Յօհաննէս Մագաւոտեան .

Ղուկաս Գ. Պաղտատեան .

Այս Տեսուչ Խորհուրդները առայժմ զբաղեալ են իրենց գիւտները կազմելու . իրենց ի ժողով դուրսարուելու օրերը որոշելու և ուրիշ

ընտրողական ժողովին անդամներէն :

47. Կառաւարդ Թագական և Թեմական Խորհուրդներուն անդամներն ալ Թագերուն և Թեմերուն բնակչաց ընդհանուր և գաղտնի քուէարկութեամբ պիտի ընտրվին . ուրիշ Զահանգին ընտրական կանոններուն համաձայն կերպով (տես Սահմանադրութեան 80-81 և 124 յօդուածները) :

48. Առաջնորդները ուրիշ հրահանգը սրբադան Պատրիարքէն ընդունելուէն պէս , իրենց առաջնորդական եկեղեցւոյն թաղին մէջ գտնված ուսումնական վարժարանները և ուրիշ ուսումնականներն որ ամենէն պատուաւոր և աւելի տուրք վճարող անձինքը հրահանգիս Գործարարական համաձայն գումարով ընտրողական ժողով պիտի կազմեն . և նոյն Թաղին բնակչացը համաձայնութեամբ պէտք եղած երեսփոխաններն ընտրել տուլն ետեւ , միւս բոլոր Թագերուն ու Թեմերուն մէջ ալ երեսփոխանաց ընտրութիւնները կանոնաւոր կերպով կատարել տուլու պիտի ջանան իրենց Թաղին ընտրողական ժողովին ուսումնական անդամները և կամ վարժարանները յատուկ կողմակաւ տեսուչ Խորհրդով , որպէսզի ընտրութիւնները այն Զահանգին համեմատ կատարվելուն հօգ տանին և անկարգութիւն մը չըլլայ :

49. Առաջնորդը ընտրողական ժողովով պիտի որոշէ ամեն մէկ Թաղի կամ Թեմի ժողովրդեան թուոյն համեմատ ընտրվիլիք երեսփոխանաց թիւը ըստ 2 և 3 յօդուածոց Զահանգիս :

50. Ինտրութիւնները բոլոր Թաղերուն ու

Հարկաւոր տնօրէնութիւնները ի գործ դնելու հետեւեալ տնօրէնութիւնները ազգային հիւանդանոցին հոգաբարձութիւնը Տէմիրճուզեան Սարգիս աղային յանձնեց. Գաղափարական խորհուրդը կը ընտրէ թէ ուրբաթ օրերը պիտի գումարուի: Աստիճանական խորհրդոյն անդամները ամէն երկու շաբաթի օր սուրբ Անտոնիոսի վարժարանը պիտի ժողովուին. իսկ քաղաքական ժողովը որոշեց որ ամէն երեքշաբթի օր ազգային առաջնորդարանը ընէ իւր նիստերը:

Քաղաքական ժողովոյն ընտրութեամբ, Տիւրացուեան Սարգիս աղան Իզմիրի Սէփիւի քե. պիտի երեսփոխան կարգեցաւ. Հայոց ազգին կողմանէ և Լեւոնի Կիրակոս աղան Լմբար Սէփիւի քուլաճ կալուածոց վերաբերեալ ժողովոյն անդամ անուանեցաւ:

Իզմիրի Յունաց գերապատիւ Առաջնորդը ընկերութեւն քանի մը քահանայից և ազգային հոգաբարձուաց, ամսոյ 6ին մեր առաջնորդարանը եկաւ ի հատուցում այցելութեան սուրբ Օտովի, զոր գերապատիւ անդամ Պաղոս արքեպիսկոպոս սրբազան Առաջնորդին ըրած էր անոր. Յունաց սրբազան Առաջնորդը նոյն օրը հաճեցաւ նաեւ սուրբ Անտոնիոսի վարժարանը պտտելու երթալ, ուր պարագայիս յարմար հայերէն գեղիցիկ երգով մը և յունարէն համառօտ ատենախօսութեամբ մը ընդունուեցաւ յառաջագէմ աշակերտներէն: Տէր Պաղոս արքեպիսկոպոսը և վարժարանին հոգաբարձուները առաջիկայ գտնուեցան այս այցելութեանը:

Իստ ժամանակին ծանուցած եմք թէ Իտալիոյ ընդհանուր հիւպատոս մեծաշուք մօսիւ Իիննա ասպետը, նմանապէս Գաղղիոյ ընդհանուր հիւպատոսարանին առաջին թարգման և օգնական Կարոլոն Կոյսեր խորհրդոյ թարգման մեծաշուք մօսիւ Լըսու ասպետը դատ դատ այցելութեան եկան մեր գերապատիւ Առաջնորդին: Ուստի այս այցելութիւնները հատուցանելու համար, Կարոլոն Սրբազանութիւնը ամսոյ 8ին, ընկերութեամբ հինգ քահանայից և չորս ազգային պաշտօնատարաց, նախ Իտալիոյ հիւպատոսարանը գնաց ի տեսութիւն մօսիւ Իիննա ընդհանուր հիւպատոսին և ապա Գաղղիոյ տեղապահ թարգման մօսիւ Լըսու ասպետին տեսութեան գնաց:

Աւելորդ կը համարուիմք զորոցն թէ մեր սրբազան Առաջնորդը մեծ պատուով և համարական սիրով ընդունուեցաւ թէ Իտալիոյ թա-

գաւորին երեսփոխանէն և թէ Կարոլոն Կոյսեր խորհրդոյ թարգմանէն:

ԱՅՈՒՐՈՒՆՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՄԻ

Դրանսիականի Շամուշարինի գիւղաքաղաքին բնակիչները գրեթէ ամէնքը Հայազգի են: Ասոնք Հայաստանի վաղեմի գաղթականներն են, որոնք Դրանսիական երթալով, նոյն երկրին կառավարութիւնը հաւանականաբար տուած է անոնց այս տեղը, որ Վալուէնպէրէ մայրաքաղաքէն 2-3 ժամ հեռու է, և իրենք տնակներ շինելով բնակել են, և որչափ որ կարելի է չէնցուցեր ու գիւղաքաղաք մը ըրեր են, և այս օրուան օրս Հայաքաղաք կը կոչուի իրենցմէ:

Իստին քահանաները, ինչպէս ամէն տեղ, նմանապէս այս Հայաքաղաքն ևս ըստ ժամանակին երթալով, յաջողեցին շուտով հոռուադաւանութեան դարձնելու մեր լուսաւորակրօն համագգի եղբարքը. քայց բարեբաղդութեամբ չկրցեր են մինչև ցայսօր բոլորովին մոռնալ սուր իրենց մայրենի լեզուն:

Այս աղբօգուտ բանին մեծապէս նախառաջնորդ եղեր է ծերունազարդ պատուելի Օգոստին Կարոլոսեան վարժապետը. որ 42 տարի շարունակ հայերէն վարժապետութեան ծանր պարտոնը վարել է գրեթէ ձրաբար, քանզի տարին միայն 120 ֆիորին կրտուրէ եղեր անոր յիշեալ Հայաքաղաքին հասարակութիւնէն: Ասկայն կը ընտրէ թէ, մօտերս ի վարժապետութիւն ազգասիրական աշխատանք այս պատուելի վարժապետին տարեկան 200 ֆիորին թոշակ ուրջեր են: Իստեալ Լուսորոյ օգնական Կարոլոն Կարոլոն յայտարարեց իւր բարձր գոհունակութիւնը բարեհաճեց ի Դրանսիական խորհրդի կարգին ոսկի շքանշանը շնորհելու յիշեալ վարժապետին:

Կարճեմք թէ պատուելի Կարոլոսեան ծերունազարդ վարժապետը, որ իւր բաղձմամբ աշխատութեամբ և մանկավարժութեան վերաբերեալ գրաւոր վաստակներով իրաւունք ստացած է յիշեալ Հայաքաղաքին հասարակութեան երախտագիտութեանը վերայ, արժանի է գրաւման մեծագոյն օգնութեան թէ ի կողմանէ նոյն հասարակութեան և թէ ընդհանուր Հայոց ազգին երեւելոց վիզմանէ, որպէսզի ազգային աշխատանք մի իւր ծերութեան օրերը խելածութեամբ չանցունէ:

Շամուշարինի Հայաքաղաքէն կը գրեն մեզ նաեւ թէ, ազգասիրութեան եռանդը և Հայ արարողութեանը փափաքը սկսաւ բարբառել Դրանսիականի Հայոց մէջ, նախաձեռնող ըլլա-

լով Մաճառաց հայրենասիրական օրինակին: Ուստի կաշխատին եղեր լատին կրօնաւորաց լուծը վրանէն նետելու և հոռուադաւան Հայ եպիսկոպոսութիւն մը հաստատել, որ հարկաւանկաւ պիտի ըլլայ նոյն երկրին լատին եպիսկոպոսին միայն անմիջական իշխանութեանէն:

Պաղաժիկայէն հայկազուն գիտնական բարեկամ մը նորատիպ հայերէն գրքի մը անունը նշանակելով մեզ և խնդրելով որ օրինակ մը յուղարկեմք իրեն, այսպէս կը վերջացնէ իւր խօսքը. «Ի՞նչ աշխարհաբառ իցէ պիտանի աշխատասիրութիւնս այս, որպէս երեւի, խնդրեմ չյուղարկել ինձ զայն. զի օտար լիցի ո՞՞չ լեզուոյն մերոցս աստ. մանաւանդ զի կարծիք մեր, ընդհանուր այն է, զի խափանեցի իսպառ աշխարհիկ լեզուն ի գրականութենէ մերմէ: Հատ է պարզ գրաբանի վարիլ միշտ վասն դիւրիմացութեան. մանաւանդ զի ի դուր է ձգնիլ զի մաստ ինչ խելացի և կատարեալ իմաց առնել ի ձեռն աշխարհաբառի»:

Այս խօսքերէն կրտսնուի որ Հնդկաստան բնակող մեր համագգի եղբարքը ամենեւին համաձայն չեն Կոստանդնուպոլսոյ այն կուսակցութեանը որ մեռած կը համարի կամ կուգէ մեռելուն մեր պատուական գրաբառ լեզուն, և անոր տեղը Կոստանդնուպոլսոյ աշխարհաբառը կենդանացնել ընդհանուր Հայոց ազգին համար:

Ասորեաց մէջ հայերէն գիրք վաճառող չի կայ ամենին. սակայն ժամանակէ մը ի վեր յիշեալ երկրէն մեր ընդունած նամակները կապահովեցնէ զմեզ որ, եթէ Հալէպի մէջ գրաւաճառութեան փոքրիկ խանութ մը բացուելու ըլլայ, բաւական առուուոր պիտի կրնայ ընել. քանզի ուսումնասիրութիւնը և ընթերցասիրութիւնը, ինչպէս ամէն տեղ, նմանապէս Ասորեաց մէջ ևս աւելնալու վրայ են. քայց գոթադուրութեամբ Հայ գրաւաճառ չկայ, որ հասարակութիւնը, կարող ըլլայ իւր փափաքը լեցնելու:

Հալիւ կը ըլլայ որ Իտալիոյ թագաւորութեան 1862 ամին բոլոր եկամուտը հազիւ թէ 520 միլիոն ֆրանքի պիտի հասնի, և ծախքը 800 միլիոն ֆրանք պիտի ըլլայ, առանց պատերազմի դէպքը ի հաշիւ արկանելու: Հետեւաբար 280 միլիոն ֆրանք պիտի պակսի, և այս պակասը բնականապէս հարկ պիտի ըլլայ նոր փոխառութեւն գոցելու: Յիշեալ տէրութեան 1861 ամին եկամուտը և ծախքը պոչածական կերպիւ մօտերս հարաւորակաւ ըլլալով, կրտսնեմք որ եկամուտը 361

թեմերուն մէջ կատարվելէն և ընտրեալ երեսփոխանաց անունները տեղեկագիրներով գերապատիւ առաջնորդին հաղորդվելէն ետեւ, գերապատիւ առաջնորդը Սահմանադրութեան 75 երրորդ յօդուածին համաձայն նոյն երեսփոխաններն ու անոնց անդամակից ըլլալու արտօնութիւն ունեցող անձինք գրով պիտի հրաւիրէ գաւառական ընդհանուր ժողով կազմելու իւր նախագահութեամբը:

51. Սինչեւ որ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը այսինքն կէսէն մէկ տւելին գտնէ ներկայ չըլլայ, ընդհանուր ժողով չկրնար ըլլալ:

52. Գաւառական ընդհանուր ժողովին առաջին գործը պիտի ըլլայ իւր դիւանը կազմել այսինքն՝ ատենապետ մը, ատենադպիր մը և անոնց փոխանորդներն ընտրել գաղտնի քուէարկութեամբ: Երկրորդ նոյն գաւառէն Կ. Պօլսոյ ընդհանուր ժողովին անդամ ըլլալը մէկ կամ երկու կամ երեք (քանի հատ որ Սահմանադրութիւնը ուղած է նոյն գաւառէն) երեսփոխանին ընտրութիւնը ընել գաղտնի քուէարկութեամբ, և ընտրված անձին անունը վաւերական տեղեկագրով մը Կոստանդնուպոլսոյ սրբազան Պատրիարքին ծանուցանել:

53. Կ. Պօլսոյ ընդհանուր ժողովին անդամ ըլլալու համար գաւառներէն ընտրվելիք երեսփոխաններն հարկ չէ որ ընտրող գաւառին բնակիչներէն ըլլան. բաւական է որ կարենան Պօլսոյ մէջ գտնուիլ, և ազգասիրութեան ու պատուաւորութեան մասին ընտրողոց համաձայնութիւնը ստացած անձինք ըլլան:

54. Գաւառական ընդհանուր ժողովը Սահմանադրութեան 6, 76 և 80 երրորդ յօդուածներուն համաձայն կրօնական և քաղաքական ժողովներ պիտի ընտրէ գաղտնի քուէարկութեւն և գաւառին կրօնական և քաղաքական գործող տեսչութիւնն անոնց պիտի յանձնէ:

55. Գաւառական ընդհանուր ժողովին պաշտօնը Սահմանադրութեան 76 երրորդ յօդուածին մէջ սահմանուած է. և իրաւունքն ու պատուարութիւնը յարեւման են կենդանական ընդհանուր ժողովին իրաւանցն ու պարտաւորութեանը:

56. Կանանապէս գաւառաց կրօնական ու քաղաքական ժողովներուն և թաղական ու թեմական խորհուրդներուն պաշտօնը, իրաւունքն ու պարտաւորութիւնները յար և նման են Կ. Պօլսոյ ազգային ժողովը և խորհրդոց պաշտօնին, իրաւանցն ու պարտաւորութեանցը: (Տես Սահմանադրութիւն յօդ. 21):

57. Գաւառական ընդհանուր ժողովը Սահմանադրութեան մէջ գաւառական վարչութիւնը կը բաժնէ տարածադրութիւններուն ձգնիլ և անկերի գործադրութեանը պատասխանատու է ազգային կեդրոնական վարչութեան առջև:

58. Գաւառաց կրօնական և քաղաքական ժողովներուն ընտրութեանը համար քուէարկութիւնը հետեւեալ կերպով կը ըլլայ:

59. Գաւառական ընդհանուր ժողովին անդամները կրօնական ու քաղաքական ժողովը անդամ ըլլալու արժանաւոր եկեղեցականներն ու աշխարհականներն՝ պէտք եղածին չափ (75 մինչև 12) անձանց անուններ ծածկաբար կը գրեն:

մէկ մէկ թուղթի վրայ, և ամէն մէկը դատ դատ և կարգաւ կրտսնին ժողովարանին մէջ տեղը գրուած գոց և կնքեալ քուէտուփի մը մէջ կը ձգեն հրապարակաւ, և ապա քուէհամարը կը ըլլայ ըստ 34 յօդուածոյ սոյն Հրահանգիս:

60. Սոյն կերպով կը ըլլայ նաեւ գաւառական ընդհանուր ժողովը դիւանին անդամը և Կ. Պօլսոյ ընդհանուր ժողովին համար ընտրվելիք երեսփոխաններուն ընտրութիւնն ալ:

61. Գաւառական ընդհանուր ժողովին անդամները քուէտուփը հրապարակաւ կը բացուին, և քուէհամարը դիւանին ձեռք փոխադրվելով, ամենեւն աւելի քուէ ստացողներն ընտրված կը ըլլան:

62. Երբոր երկու անձանց վրայ քուէից հաւասարութիւն պատահի, երկուսոցմէն ընտրեալ է:

63. Գաւառական ընդհանուր ժողովներուն և այլ ժողովը և խորհրդոց տեղութիւնները կը գործնական ընդհանուր ժողովին և այլ ժողովը ու խորհրդոց տեղութիւնները չափ է: (Տես Սահմանադրութեան 125 և 126 յօդուածները):

64. Գաւառական ժողովներուն ու խորհուրդներուն գործողութիւնները Սահմանադրութեան պաշտօնական և ատենական կանոններուն համեմատ պիտի կատարվին:

65. Գաւառներուն մէջ ընտրութեւն գործողութիւնները կատարվելէն և ժողովներն ու խորհուրդները կազմվելէն ետեւ՝ բոլոր ընտրական գործողութիւններուն տեղեկագիրը (մաղապաթան) շինուելով, Առաջնորդին և ժողովոց ստորագրութեան ու կնքով վաւերացեալ Կ. Պօլսոյ սրբազան Պատրիարքին պիտի խնդրվի:

